7/982

T.C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
Siyaset Planlama Genel Müdür Yardımcılığı

Sayı : 026.21/2003/SPGY/330145
Konu : Yazılı Soru Önergesi

12.08.2003
SÜRELİ - ÇOK İVEDİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 28.07.2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-2628 sayılı yazıları.

Adana Milletvekili Sayın Atilla Başoğlu'nun 7/982 Esas No'lu yazılı soru önergesinin yanıtı ilişikte sunulmaktadır.

Saygılarımla arzederim.

Abdullah GÜL
Dışişleri Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı

EK: Soru önergesi yanıtı

7/982

ADANA MİLLETVEKİLİ SAYIN ATİLLA BAŞOĞLU'NUN
YAZILI SORU ÖNERGESİ

SORULAR:

Hükümet Programının 50nci sayfasında yer alan "Kafkasya'da soğuk savaş dönemi şartlanmaları bir yana bırakılarak işbirliği imkanları aranacak, zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olan bu bölgenin, Ortadoğu ve Balkanlar'la ekonomik açıdan bütünleşmesine katkıda bulunmaya çalışılacaktır." ifadelerinin gereği olarak;

1. Yürütmekte olduğunuz çalışmalar nelerdir?

2. Tamamlamış olduğunuz çalışmalar nelerdir?

3. Yapılması öngörülen çalışmalar nelerdir?

YANIT:

Türkiye'nin Orta Asya'ya açılan doğal kapısı konumundaki Kafkasya'da barış, istikrar ve işbirliğinin korunması Türkiye için büyük önem taşımaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Türkiye Kafkasya ülkelerinin bağımsızlıklarını hiçbir ayırım gözetmeksizin hemen tanımıştır. Türkiye, sebebi veya tarafı olmadığı çeşitli bölgesel uyuşmazlık ve buhranlardan menfi etkilenmekte ve sözkonusu sorunların çözümü için çaba sarfetmektedir. Avrasya'da kurulan enerji ve ulaştırma koridorlarının kesiştiği noktada stratejik bir konuma sahip olan ve ülkemizle derin tarihi, kültürel ve sosyal bağlara sahip bulunan Kafkasya'da mevcut uyuşmazlıkların çözümü de ülkemiz bakımından önem arzetmektedir.

Kafkasya'da işbirliği potansiyelinin gerçekleştirilmesi önündeki en önemli sorunlardan biri Yukarı Karabağ uyuşmazlığıdır. Türkiye, sözkonusu uyuşmazlığın çözümü için, Yukarı Karabağ sorununa AGİT çerçevesinde barışçı bir çözüm bulunması amacıyla faaliyet gösteren Minsk Grubu'nun çalışmalarına aktif olarak katılmaktadır.

Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan arasında yürütülmekte olan doğrudan ve dolaylı görüşmeler sürecine soruna barışçı bir çözüm bulunmasında yararlı olacağı düşüncesiyle destek vermektedir. Türkiye, Yukarı Karabağ sorununun çözümünde her iki tarafın da kabul edeceği bir çözüme destek vermeye hazırdır. Türkiye, ayrıca, çözüm sürecindeki çıkmazın aşılması için yeni yollar yaratılması ve her iki tarafın, özellikle de bir milyonu aşkın göçmenin beklentilerinin karşılanması amacıyla uluslararası toplumun daha aktif bir biçimde sürece katkıda bulunmasının gerekli olduğu inancındadır.

Bu çerçevede, Yukarı Karabağ sorununun çözümünde "kolaylaştırıcı" rol oynamak ve diğer bölgesel sorunlar hakkında görüş alış-verişinde bulunmak üzere Türkiye'nin girişimiyle, Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan Dışişleri Bakanları arasında bir diyalog forumu oluşturulmuştur. Bu amaçla ilk toplantı 15 Mayıs 2002'de Reykavik'te gerçekleştirilmiş olup, Dışişleri Bakanı Sayın Gül'ün 2003 Haziran ayında Madrid'te NATO Dışişleri Bakanları

Toplantısı marjında Azeri ve Ermeni muhataplarıyla yaptığı görüşmelerin sonucunda taraflar tekrar biraraya gelmek konusunda mutabık kalmışlardır.

Türkiye'nin Kafkasya'ya yaklaşımı, bölgede Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın katılımıyla kapsamlı işbirliğinin kurulması arzusuyla şekillenmektedir. Bu mülahazayla Türkiye, bölge ülkelerinin KEİ (Karadeniz Ekonomik İşbirliği) gibi bölgesel örgütlerle bütünleşmelerini aktif bir biçimde desteklemektedir. Bu çerçevede özellikle Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan üye olarak kabul edilmişlerdir. Türkiye'nin inisiyatifiyle başlatılan bu girişim Karadeniz Havzası'ndaki ülkeler arasında ekonomik alanda işbirliğinin geliştirilmesini hedefleyen önemli bir işbirliği forumudur.

Öte yandan, Azerbaycan ve Gürcistan'ın Türkiye ile ekonomik ve ticari ilişkilerini geliştirmelerinden kazanacakları tecrübelerin, gerek bu ülkelerin serbest piyasa ekonomisine uyum çalışmalarına, gerek dış ticaretlerini artırmalarına (Ortadoğu ve Balkanlar dahil) olumlu etkileri olacaktır. Adıgeçen ülkelerin Türkiye ile ekonomik ve ticari ilişkilerini derinleştirmelerinin, tabiatıyla çok taraflı ekonomik ve ticari ilişkilere vesile olabileceği, ayrıca sözkonusu ülkelerin Türk özel sektörü üzerinden Ortadoğu ve Balkan ülkeleriyle ilişkilere girmelerine olanak sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasını müteakip bağımsızlıklarını kazanan Kafkasya ve Orta Asya Cumhuriyetleri ülkelerinin ekonomik kalkınmalarında özellikle kısa dönemde hidrokarbon rezervlerinin işletilmesi ve çeşitli güzergahlar üzerinden tüketim pazarlarına nakli önemli yer tutmaktadır. Anılan ülkelerin bu bağlamda uygun enerji stratejileri geliştirmeleri bağımsızlıklarının pekiştirilmesi açısından büyük önem arzetmektedir. Bu düşünceden hareketle, Kafkas ve Orta Asya ülkelerinin enerji kaynaklarının Batı pazarlarına güvenli ve çeşitli güzergahlardan ulaştırılmasını öngören Doğu-Batı Enerji Koridoru tasarısı geliştirilmiştir. Sözkonusu proje, Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) Doğalgaz Boru Hattı ile Hazar Geçişli (Türkmenistan-Türkiye) Doğalgaz Boru Hattı tasarılarını kapsamaktadır.

Türkiye'nin Azerbaycan'dan doğalgaz alımına ilişkin Hükümetlerarası Anlaşma ve Doğalgaz Alım Satım Anlaşması 12 Mart 2001 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Anılan anlaşmaların şartları uyarınca; 2006 yılında 2 milyar metreküp olarak başlaması öngörülen gaz tedariki, gelişme döneminden sonra yıllık 6,6 milyar metreküpe ulaşacak ve 15 yıl süreyle devam edecektir. Sözkonusu boru hattı kontrat miktarından daha geniş bir kapasitede tasarlanmış olup, hattan ileride Türkiye üzerinden Avrupa'ya gaz satımı planlanmaktadır. 27 Şubat 2003'te Şahdeniz projesi konsorsiyumu üyeleri saha geliştirilmesi ve boru hattı yapımı için icra kararı almışlardır. Bu projenin, Hazar-Türkiye-Yunanistan-Avrupa güzergahının ilk ayağını oluşturması öngörülmektedir. Anılan güzergahın ikinci ayağını teşkil eden Türkiye-Yunanistan doğal gaz bağlantısına ilişkin hükümetlerarası anlaşma Türkiye ile Yunanistan arasında 23 Şubat 2003 tarihinde imzalanmıştır.

Hazar Geçişli Doğalgaz Boru Hattı projesi, Türkmenistan doğalgazının Hazar Denizi'nin yatağından geçecek bir boru hattıyla Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden ülkemize ve buradan da Avrupa ülkelerine taşınmasını öngörmektedir. Proje, geçtiğimiz yıllarda ABD Yönetiminin de desteğiyle sürdürülmüş ve ahdi temeli atılmıştır. Bu çerçevede "Hazar Geçişli Türkmenistan-Türkiye-Avrupa Doğalgaz Boru Hattı Projesinin Gerçekleştirilmesi ve Türkmenistan Doğalgazının Türkiye'ye Satışına İlişkin Anlaşma" 29 Ekim 1998 tarihinde iki ülke Cumhurbaşkanlarınca, "Hükümetlerarası Deklarasyon" ise 18 Kasım 1999 tarihinde

İstanbul'da düzenlenen AGİT Zirve toplantısı sırasında Türkiye, Türkmenistan, Gürcistan ve Azerbaycan tarafından imzalanmıştır. Proje, 30 yıllık bir süre için 16 milyar metreküpü Türkiye tarafından satın alınmak, kalanı da Avrupa'ya sevk edilmek üzere yılda toplam 30 milyar metreküp Türkmen doğalgazının Hazar Denizinin altından Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden Türkiye'ye, oradan da Avrupa'ya taşınmasını öngörmektedir. Projeye ilişkin çalışmalara başlanabilmesi Türkmenistan'ın atacağı adımlara bağlıdır.

Türkiye'nin doğu-batı enerji koridoru olma hedefi ve Avrupa'nın arz güvenliği ve kaynak çeşitliliği yaratma ihtiyacı çerçevesinde Hazar kaynaklı doğalgazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırılması önem kazanmaktadır. Bu husus aynı zamanda Güney Kafkasya ülkelerinin Balkanlar ve Avrupa ile ekonomik anlamda bütünleşmeleri bakımından da ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizce bu doğrultuda izlenen enerji stratejisi çerçevesinde son yıllarda geliştirilen projeler ve enerji piyasasının serbestleşmesi Avrupa'nın kaynak çeşitlendirmesi için Türkiye'yi önemli bir ortak konumuna getirmiştir. Türkiye üzerinden Yunanistan ve/veya Bulgaristan ve Romanya yolu ile Avrupa pazarlarına Hazar havzası doğalgazının Avrupa ülkelerine ihracına yönelik çalışmalara başlanmıştır. Bu konuda en önemli adım, BOTAŞ ile Yunanlı muhatabı DEPA arasında Güney Avrupa Gaz Ringi kapsamında bir süredir devam etmekte olan Türkiye-Yunanistan Doğalgaz Bağlantısı (Interconnector) projesidir. İki kuruluş arasında imzalanan mutabakat zaptı ile Türkiye – Yunanistan Gaz Enterkoneksiyonu için her iki tarafın İpsala/Kipi noktasında birleştirilmek üzere kendi topraklarında boru hattı inşa etmeleri (Türkiye kesimi 200 km.,Yunanistan kesimi 83 km.) ve 2005 yılından başlayarak 15 yıl boyunca yılda 500 milyon metreküp doğal gazın BOTAŞ tarafından satışı öngörülmüştür. Konuya ilişkin hükümetlerarası anlaşma 23 Şubat 2003 tarihinde imzalanmış olup, alım satım anlaşmasının müzakereleri ise sürmektedir.

Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına Hazar Havzası doğalgaz kaynaklarının iletilmesi konusunda fizibilite açısından çalışılan projeler aşağıda sunulmaktadır:

Türkiye-Yunanistan-Makedonya-Sırbistan ve Karadağ-Bosna Hersek-Hırvatistan-Slovenya-Avusturya: Eylül 2002'de BOTAŞ ve DEPA'nın diğer ülke gaz şirketlerine davet mektubu göndermeleri ile çalışmalar başlamıştır. 8 Nisan 2003'te ilgili ülkelerin şirketleri arasında bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. BOTAŞ, Yunan DEPA şirketi ve Avusturya OMV Erdgas şirketi 26 Haziran 2002 tarihinde İstanbul'da bir toplantı yapmışlardır. Toplantıda, Adriyatik boyunca uzanan ve güney Balkanlar'da yer alan ülkelerin gaz şirketleri ile gaz talepleri konularında görüşülmesi ve Yunanistan'ın devamında Avusturya'ya gazın taşınabilirliğinin araştırılması ile ilgili olarak güzergahların çalışılması konusunda anlaşılmıştır.

Türkiye-Yunanistan-İtalya: İtalya'nın ENİ'den sonra ikinci büyük doğalgaz şirketi olan EDİSON şirketi ile DEPA ve BOTAŞ arasında değerlendirme aşamasındadır. Batı Yunanistan'da 280 km uzunluğunda kara kesiminde ve bunu müteakiben deniz altında İtalya ile bağlantı kuracak 224 km'lik bir boru hattını öngörmektedir.

Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Macaristan-Avusturya: Avrupa'ya açılan ikinci kapımız olarak değerlendirilmektedir. Beş ülkenin doğalgaz şirketleri arasında 11 Ekim 2002'de bir işbirliği anlaşması imzalanmış olup, projenin fizibilite çalışmalarının 2003-2005 yılları arasında gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.